# Finansutskottets betänkande

# 1981/82:29

## om konsumentprisindex

I detta betänkande behandlar utskottet motionerna

1981/82:1672 av Torsten Bengtson (c) och Hans Lindblad (fp) i vad avser yrkande 1, vari hemställs att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om att alkoholpriserna lyfts ur index,

1981/82:2247 av Esse Petersson (fp) i vad avser yrkande 2, vari hemställs att riksdagen beslutar att konsumentprisindex fr. o. m. den 1 juni 1982 rensas från alkolhol- och tobakskostnader i beräkningsunderlaget.

### Motionerna

I *motion 1672* anförs att alkoholkostnaderna inte bör ingå i konsumentprisindex. Skattedelen av alkoholdryckernas utförsäljningspris är så dominerande att en förhöjd beskattning på alkoholen kan få icke avsedda konsekvenser på andra områden. En ganska ringa höjning av alkoholbeskattningen skulle t. ex. kunna utlösa indexklausulen så att hela lönemarknaden skulle gå ut i nya förhandlingar. Det finns kanske ett par miljoner människor i Sverige som inte använder alkohol. Det förrycker beräkningarna, om sådana poster skall ingå.

I *motion 2247* anförs att vetenskapliga forskningar har visat att en fördubbling av den totala alkoholkonsumtionen skulle innebära en fyrdubbling av alkoholskadorna. Eftersom sambandet mellan konsumtion och skador är vetenskapligt bevisat måste målsättningen vara att minska alkoholkonsumtionen. För att detta skall ske krävs att prisinstrumentet används aktivt, med årliga justeringar som är större än för övriga konsumentpriser. Enligt motionären leder en prishöjning på 1 % till en konsumtionsminskning på 0,6 %. Sedan alkoholskatten höjdes senast, i augusti 1980, har den allmänna prisnivån stigit med 18 %. Motionären anser att alkoholbeskattningen bör höjas med 25 % den 1 juni 1982. Dessutom krävs att beräkningsunderlaget för konsumentprisindex rensas från alkohol- och tobakskostnader från samma tidpunkt.

### Utskottet

Konsumentprisindex (KPI) beräknas enligt riktlinjer som antogs av 1954 års riksdag. Enligt dessa skall indexen i princip utvisa den genomsnittliga förändringen i priserna för den totala konsumtionen inom landets hushåll.

Förändringarna skall mätas vid oförändrad levnadskostnadsnivå jämfört med en given bassituation. Indexen avser att mäta hur stor kompensation i pengar ett hushåll behöver för att kunna bibehålla samma levnadskostnadsnivå som det hade i bassituationen. Det innebär bl. a. att prismätningarna skall baseras på de priser konsumenterna faktiskt betalar. Indexen påverkas således av förändringar i de indirekta skatterna (t. ex. mervärdeskatten) och av subventionerna (t. ex. på livsmedel).

KPI fastställs av regeringen varje månad. Delindextal beräknas och redovisas också för sex s. k. huvudgrupper och ett trettiotal undergrupper av varor och tjänster. En av de s. k. huvudgrupperna utgörs av alkohol och tobak, som svarar för 7 % av den totala konsumtionen. En till statistiska centralbyrån knuten indexnämnd följer löpande prisutvecklingen och beräknar index.

Utskottet tolkar motionärerna så att de ifrågasätter om det är lämpligt att olika grupper kompenseras för förändringar i alkoholpriserna och de efterlyser en index rensad från alkoholpriser.

Det finns vid sidan av konsumentprisindex en s. k. nettoprisindex. I denna har inverkan från indirekta skatter (bl. a. alkoholskatter), tullar och avgifter samt subventioner rensats bort. Vidare finns den s. k. basbeloppsindex som fr. o. m. 1981 används för att värdereglera bl. a. folkpensioner och ATP-pensioner, delpensioner, studiemedel och bidragsförskott. Den beräknas med utgångspunkt i nettoprisindex men här bortses också från förändringar i energipriserna efter oktober 1980. Det innebär att höjningar i alkoholbeskattningen numera inte leder till ökade utbetalningar av dessa basbeloppsreglerade förmåner.

Det är naturligtvis fullt möjligt att konstruera prisindex som t. ex. visar prisutvecklingen för den totala privata konsumtionen exkl. alkohol- och tobakskonsumtionen. En sådan index skulle kunna bygga på de delindex som ingår i konsumentprisindex.

I LO–SAF-avtalet för 1981 och 1982 ingår en prisutvecklingsgaranti. Enligt denna skall kompensation utgå till löntagarna om prisutvecklingen beräknad på visst sätt före december månad resp. år skulle överstiga vissa tal. Prisutvecklingen beräknas med hjälp av konsumentprisindex exkl. eldningsolja, fjärrvärme, kokgas och bensin. Dessa har en vikt av 7,7 % i konsumentprisindex. Det bör dock observeras att denna s. k. avtalsindex inte är någon officiell av SCB beräknad index. Det är de avtalsslutande parterna som bestämmer hur denna index skall beräknas.

Av det anförda framgår att det dels redan finns index som inte påverkas av förändringar i alkoholbeskattningen, dels går att konstruera andra index som inte innefattar alkoholpriser. De alkoholpolitiska önskemål som motionärerna har kan således tillgodoses på skilda sätt. Frågan huruvida sådana ändrade index bör komma till användning får enligt utskottets mening emellertid tas upp till prövning i annat sammanhang.

Med det anförda avstyrker utskottet ifrågavarande yrkanden i motionerna 1672 och 2247.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1981/82:1672 yrkande 1,
2. att riksdagen avslår motion 1981/82:2247 yrkande 2.

Stockholm den 27 april 1982

På finansutskottets vägnar
ERIC ENLUND

*Närvarande:* Eric Enlund (fp), Rolf Rämgård (c), Paul Jansson (s), Arne Gadd (s), Bo Siegbahn (m), Per-Axel Nilsson (s), Karl-Anders Petersson (c), Roland Sundgren (s), Rolf Andersson (c), Mona S:t Cyr (m), Torsten Karlsson (s), Karin Flodström (s) och Gertrud Hedberg (fp).

GOTAB 70985 Stockholm 1982